

การพัฒนากรอบแนวคิดของกระบวนการสอนภาษาไทยเป็นภาษาที่สองตามแนวคิดการสอน
แบบมุ่งปฏิบัติงานร่วมกับการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง
เพื่อส่งเสริมการสื่อสารสำหรับเด็กอนุบาลกลุ่มชาติพันธุ์¹

DEVELOPING OF THAI AS A SECOND LANGUAGE TEACHING PROCESS BASED ON
TASK-BASED TEACHING AND TOTAL PHYSICAL RESPONSE METHOD TO
ENHANCE COMMUNICATION FOR ETHNIC KINDERGARTENERS

ศิริพร วงศ์คำคำ²

Siriporn Wongtakom

วรวรรณ เหมชะญาต³

Worawan Hemchayart

ฤดีรัตน์ ชุชนะโชติ⁴

Ruedeerath Chusanachoti

Received Date: 4 November 2024

Revised Date: 28 April 2025

Accepted Date: 30 April 2025

บทความวิจัย

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์กรอบแนวคิดของกระบวนการสอนตามแนวคิดการสอนแบบมุ่งปฏิบัติงานและแนวคิดการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางเพื่อส่งเสริมการสื่อสารของเด็กอนุบาลกลุ่มชาติพันธุ์ โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนภาษาที่สอง แนวคิดการสอนแบบมุ่งปฏิบัติงาน แนวคิดการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง และการสื่อสารของเด็กอนุบาลกลุ่มชาติพันธุ์ โดยแบ่งวิธีการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การศึกษาเอกสาร งานวิจัย แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 2) การออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล และการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ 3) การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร โดยใช้การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ผลการวิจัย พบว่า กรอบแนวคิดของกระบวนการสอนตามแนวคิดการสอนแบบมุ่งปฏิบัติงานและแนวคิดการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง ประกอบด้วย หลักการ ขั้นตอนการสอน และการสื่อสาร โดยหลักการประกอบด้วย 5 หลักการ คือ 1) กิจกรรมหรืองานต้องเน้นที่การฟังเพื่อสร้างความเข้าใจในภาษาไทยให้กับเด็ก เนื่องจากเด็กเรียนรู้ได้ดีผ่านการฟัง เนื้อหาที่ใช้ควรมีความหมายและสอดคล้องกับชีวิตประจำวัน คำนึงถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรม และมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์เดิมของเด็ก เพื่อให้เด็กสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง 2) การใช้ท่าทางที่เชื่อมโยงกับการใช้ภาษาไทยและการพูด ให้ชัดเจน ค่อยเป็นค่อยไป ใช้คำสั่งหรือประโยคสั้น ๆ เพื่อให้เด็กเข้าใจได้ 3) การใช้สื่อและอุปกรณ์ที่หลากหลายประกอบการเรียนภาษาไทย เพื่อช่วยสนับสนุนและส่งเสริมให้เด็กจดจำภาษาไทยได้ยาวนาน 4) การสร้างปฏิสัมพันธ์ที่เป็นมิตร สร้างบรรยากาศที่อบอุ่น และคอยให้ความช่วยเหลือ ส่งผลให้เด็กรู้สึกผ่อนคลาย มีอิสระในการทำกิจกรรมและกล้าพูดภาษาไทย และ 5) การให้เวลาในการทำกิจกรรม ให้คำแนะนำหรือสะท้อนความคิด ความรู้สึกในการเรียนภาษาไทยแก่เด็ก เป็นการลดข้อผิดพลาดในการเรียนและเพิ่มความมั่นใจในการใช้ภาษาไทย ขั้นตอนของกระบวนการสอนภาษาไทยเป็นภาษาที่สองประกอบด้วยขั้นตอนการสอนจำนวน 4 ขั้น ได้แก่ ขั้นที่ 1 ดึงประสบการณ์เดิม ขั้นที่ 2 ทดลองทำกิจกรรม ขั้นที่ 3 เสริมต่อความรู้ทางภาษา และขั้นที่ 4 ทบทวนเสริมความมั่นใจ แนวคิดของกระบวนการสอนนี้มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการสื่อสารของเด็กอนุบาลกลุ่มชาติพันธุ์ใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) การแสดงท่าทางเพื่อสื่อความหมาย 2) การสนทนาโต้ตอบเพื่อสื่อความคิด ความรู้สึก และ 3) การขีดเขียน

¹ บทความวิจัยเรื่องนี้ได้รับทุนอุดหนุนจาก “90 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” กองทุนรัชดาภิเษกสมโภชวิจัย, this research was supported by the “90th Anniversary of Chulalongkorn University” Ratchadaphiseksomphot Endowment Fund.

² นิสิตระดับดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, Ph.D. Student, Faculty of Education, Chulalongkorn University. Email Address: 6381070327@student.chula.ac.th

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, Asst. Prof Dr., Faculty of Education, Chulalongkorn University.

⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, Asst. Prof Dr., Faculty of Education, Chulalongkorn University.

คำสำคัญ: กระบวนการสอน, การสอนแบบมุ่งปฏิบัติงาน, การสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง, การสื่อสาร, เด็กอนุบาลกลุ่มชาติพันธุ์

Abstract

This research aimed to synthesize a conceptual framework of teaching processes that integrate task-based teaching and the Total Physical Response (TPR) method to enhance communication skills of ethnic kindergarteners. The study employed documentary research methodology to examine literature and studies related to second language instruction, task-based teaching, TPR, and communication patterns of ethnic kindergarteners. The research was conducted in three stages: 1) literature review of relevant documents, research, concepts, and methods theories; 2) design of data collection tools and verification of their quality; and 3) analysis of data gathered from document studies using qualitative content analysis.

The findings revealed that the conceptual framework comprised principles, teaching stages, and communication components. The principles consisted of five key elements: 1) activities that emphasize listening to develop Thai language comprehension as children learn effectively through listening with meaningful content related to daily life, cultural sensitivity, and children's prior experiences; 2) the use of gestures are to link Thai language with clear, gradual speech and short commands to facilitate understanding; 3) diverse media and materials to support Thai language learning and enhance long-term retention; 4) creating friendly interactions and warm atmosphere while providing assistance to help children feel relaxed and confident in speaking Thai; and 5) allowing adequate time to do activities and providing guidance and reflection to reduce errors and build confidence. The teaching process consisted of four stages: 1) activating prior experiences, 2) experimenting with activities, 3) extending language knowledge, and 4) reviewing to build confidence. This teaching approach aimed to promote ethnic kindergarteners' communication skills in three areas: 1) nonverbal gestures for conveying meaning, 2) interactive dialogue to convey thoughts and feelings, and 3) writing.

Keywords: teaching process, Task-Based Teaching, Total Physical Response Method, communication, ethnic kindergarteners

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ถือว่ามีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ โดยแต่ละชาติพันธุ์ก็มีภาษาที่เป็นเอกลักษณ์เป็นของกลุ่มตนเอง และได้กระจายอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศไทย จากแผนการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนและการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หรือ ASEAN Economic Community (AEC) เมื่อปี พ.ศ. 2559 ประเทศไทยจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างหลากหลายที่มีแต่จะทวีความเข้มข้นขึ้นเรื่อย ๆ ในอนาคต ดังนั้น การเตรียมทรัพยากรมนุษย์ต้องให้ความสำคัญกับการสร้างหรือพัฒนาพื้นฐานทางสติปัญญา เช่น อ่านและเขียนเท่านั้น นอกจากนี้ยังจำเป็นต้องพัฒนาทักษะในการสื่อสารที่ดีและมีประสิทธิภาพ ทักษะในการควบคุมตนเอง ทักษะในการตั้งข้อสงสัยและมีความอยากรู้ รวมไปถึงการสร้างความมานะอดทนอีกด้วย โดยทักษะเหล่านี้ต่างมีความจำเป็นสำหรับการเรียนรู้และการประกอบอาชีพในอนาคต

ในหลายประเทศได้ให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาในระดับปฐมวัย โดยมีนโยบายที่เน้นย้ำถึง “การลงทุนทางการศึกษา” ที่เกิดขึ้นภายใต้ความร่วมมือจากหลายภาคส่วน แต่ในการจัดการศึกษาทุกระดับของประเทศไทย โดยเฉพาะในระดับปฐมวัย ยังไม่ได้ให้ความสำคัญต่อมิติทางสังคมและวัฒนธรรมของเด็กในระดับพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันอย่างเพียงพอ ดังจะเห็นว่ายังมีการใช้ค่านิยมและอุดมการณ์ของรัฐชาติในการสร้างและใช้หลักสูตรอย่างแข็งตัว และปิดกั้นการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการศึกษาที่เน้นภาษาไทยเป็นภาษาทางการทั่วทั้งประเทศ เมื่อเด็กพูดไม่ได้หรือพูดไม่ชัด จึงตกเป็นพลเมืองชั้นสอง ที่ได้รับการปฏิบัติจากรัฐหรือสังคมอีกระดับ (Farran, 2000; Waldfogel, 2002)

ปัญหาการเรียนรู้ภาษาไทยของเด็กอนุบาลกลุ่มชาติพันธุ์ยังปรากฏให้เห็นอยู่มาก เนื่องจากเด็กยังเล็กและมีพื้นฐานทางด้านภาษาค่อนข้างที่จะจำกัด ทำให้การเรียนรู้ภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาที่สองต้องค่อยเป็นค่อยไป ทั้งยังต้องอาศัยวิธีการที่ตอบสนองพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก จากการศึกษางานวิจัยหลาย ๆ งานยังพบว่า การสอนในห้องเรียนปกติครูมักเป็นผู้ที่มีบทบาทสูง และอาจจะมิกิจกรรมหรืองานเพื่อให้เด็กได้ฝึกใช้ภาษาเป้าหมาย (ภาษาไทย) บ้างแต่ก็น้อยมาก กิจกรรมส่วนใหญ่จึงเป็นกิจกรรมที่เอื้อต่อเด็กที่สามารถเรียนได้ เช่น เมื่อครูถามคำถาม เด็กที่ใช้ภาษาไทยได้คล่องแคล่วกว่าจะเป็นตัวแทนหรือเป็นผู้ตอบคำถาม จึงทำให้เด็กที่มีความไม่พร้อมหรือมีความจำกัดในการใช้ภาษาไทย ถูกลดบทบาทในห้องเรียนไปโดยปริยาย งานวิจัยหลายเรื่องระบุว่า การพัฒนาทักษะทางภาษาไทยให้แก่เด็กที่ใช้ภาษาอื่นเป็นภาษาแม่ต้องเริ่มต้นจากการพัฒนาทักษะด้านการฟังและการพูดไปพร้อม ๆ กัน และต้องเริ่มสอนตั้งแต่ในระดับชั้นอนุบาล เนื่องจากในช่วง 6 ปีแรก ของชีวิต เป็นช่วงที่เด็กมีพัฒนาการทางการเรียนรู้ภาษาที่สูง และหลังจากนั้นจะค่อย ๆ ลดลงเป็นลำดับ ครูจึงมีบทบาทสำคัญในการออกแบบกิจกรรมโดยใช้ภาษาแม่และภาษาไทยอย่างเหมาะสมกับช่วงวัยและธรรมชาติของผู้เรียน นักการศึกษาจึงต้องหาแนวทางหรือวิธีการใหม่ ๆ เพื่อใช้ในการพัฒนาทักษะด้านภาษา อันเป็นการลดความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นได้จากการมีข้อจำกัดทางการใช้ภาษาไทยของเด็ก และยังเป็นการสร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุม เท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่เยาวชนไทยทุกคน (อภิรติ ไชยกาล, วรวรรณ เหมชะญาติ และสร้อย สกลรักษ์, 2561; วรวรรณ เหมชะญาติ และคณะ, 2565)

แนวคิดการสอนแบบมุ่งปฏิบัติงาน (Task-Based Teaching) เป็นแนวคิดที่ใช้สำหรับการสอนภาษาที่สองที่ยังคงได้รับความนิยมในปัจจุบัน เนื่องจากเป็นวิธีการสอนที่เน้นการเรียนรู้ภาษาเพื่อการสื่อสาร ที่มุ่งให้เกิดการสื่อสารผ่าน การปฏิบัติงานหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาษาที่สองด้วยตนเอง สอดคล้องกับ Kris Van den Branden (2006) ที่กล่าวว่า การสอนแบบมุ่งปฏิบัติงานได้รับการยอมรับจากทั่วโลกว่าเป็นการสอนภาษาที่มีศักยภาพมาก และยังมีข้อมูลที่ยืนยันว่าได้รับการยอมรับเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ จากหลายประเทศ เนื่องจากเป็นการสอนที่ส่งเสริมให้เด็กได้ลงมือทำกิจกรรมทางภาษาที่มีความสนุกสนานและมุ่งเน้นให้เด็กได้สัมผัสกับภาษาเป้าหมายให้มากที่สุด โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกและไม่แทรกแซงการทำงานของเด็ก ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจในภาษาเป้าหมายและสามารถสื่อสารได้ อีกทั้งการสอนภาษาแบบมุ่งปฏิบัติงานยังประกอบไปด้วยรูปแบบภาษาที่หลากหลาย มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับครู และเด็กกับเด็ก โดยใช้ “งาน” เป็นสื่อกลาง เน้นผลของกิจกรรมมากกว่าการเรียนรู้ไวยากรณ์ของภาษาเป้าหมาย และยังทำให้เด็กเกิดการปฏิสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ อีกด้วย นอกจากนี้ Nunan (1989) ยังกล่าวว่า “งาน” เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษา “งาน” เป็นสิ่งกระตุ้นให้เด็กเกิดการใช้ภาษา และเน้นผลของกิจกรรมมากกว่าการเรียนรู้องค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งของภาษาเป้าหมาย ดังนั้น การสอนแบบมุ่งปฏิบัติงานจึงเป็นวิธีการสอนภาษาวิธีหนึ่งหรือเป็นการวางแผนการจัดการเรียนการสอนภาษาโดยใช้งานเป็นพื้นฐาน “งาน” จึงมีบทบาทสำคัญยิ่งในการเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตามการสอนภาษาที่สองสำหรับเด็กอนุบาลนั้นไม่มีวิธีการใดวิธีการหนึ่งที่ดีที่สุด เนื่องจากปัญหาของเด็กอนุบาลกลุ่มชาติพันธุ์คือ การไม่กล้าที่จะพูด กลัวพูดผิด และความไม่รู้จึงทำให้ไม่กล้าที่จะพูดสื่อสารกับผู้อื่น เด็กอาจมีคลังคำศัพท์น้อยและไม่เข้าใจความหมายหรือการนำคำศัพท์ไปใช้ให้ถูกต้อง จึงไม่สามารถที่จะคัดเลือกและนำมาใช้ในการสื่อสารให้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้ การให้เด็กได้เรียนรู้ภาษาอย่างสนุกสนานก่อนการผลิตภาษาด้วยตนเองนั้น เป็นการสอนที่สามารถนำมาใช้ร่วมกับการสอนแบบมุ่งปฏิบัติงานเพื่อให้การสอนภาษาที่สองมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยพบว่าการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง หรือ Total Physical Response (TPR) ซึ่งเป็นแนวคิดของ James Asher (1979) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน มีพื้นฐานมาจากแนวคิดของการสอนภาษาที่สองที่เน้นความเข้าใจหรือการเรียนรู้ที่เน้นความเข้าใจ (Comprehension - Based Approach) โดยมีหลักการที่สำคัญคือ การใช้กิจกรรมทางร่างกาย (Physical activity) วิธีการสอนนี้มีความเชื่อว่า การสอนภาษาโดยวิธีการบอกหรืออธิบายอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะทำให้เด็กเรียนรู้ภาษาได้ แต่เด็กจะเรียนรู้ภาษาจากการได้รับประสบการณ์จริงและได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง สิ่งสำคัญของการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางคือ เด็กจะมีหน้าที่หลักในการฟังและปฏิบัติตามด้วยการออกท่าทาง ครูมีหน้าที่เป็นต้นแบบแสดงท่าทางพร้อมพูดคำศัพท์หรือประโยค โดยมีสื่อที่เป็นสิ่งของหรือรูปภาพให้เด็กปฏิบัติตาม เมื่อการเรียนรู้จำนวนหนึ่งได้รับการพัฒนาในสมองซีกขวาแล้ว จากนั้น สมองซีกซ้ายจะถูกเปิดใช้งานเพื่อสร้างภาษาและเริ่มกระบวนการทางภาษาอื่น ๆ การสร้างอารมณ์และความรู้สึกในทางบวกจะช่วยเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของเด็กในการเรียนภาษาได้เป็นอย่างดี (Asher, 1979; Richards and Rodgers, 2004; Widodo, 2009; ศิริเพ็ญ อังสิทธิ์พูนพร, 2552; ศศิภา อุดมพรเทพสกุล, ชลาทิป สมานิติ และปิยะนันท์ หิรัญชัยโลทร, 2562)

จากการศึกษาแนวคิดการสอนแบบมุ่งปฏิบัติงานและการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางพบว่า ทั้งสองแนวคิดที่กล่าวมานั้น สามารถนำมาใช้ในการจัดประสบการณ์ภาษาไทยร่วมกัน เพื่อทำให้เกิดประสิทธิภาพต่อการเรียนรู้ภาษาที่สองของเด็กมากยิ่งขึ้นได้ เพราะการสอนทั้งสองวิธีเป็นการเติมเต็มซึ่งกันและกัน เนื่องด้วยธรรมชาติของเด็กอนุบาลใช้การแสดงออกทางด้านร่างกายและท่าทางเป็นสำคัญ ซึ่งส่วนนี้จะมาช่วยเติมเต็มการสอนแบบมุ่งปฏิบัติงานในการทำงานต่าง ๆ ของเด็กให้เด็กสามารถทำงานได้เข้าใจและทำให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้นในระหว่างที่เด็กยังไม่พร้อมที่จะพูด การสอนแบบมุ่งปฏิบัติงานจะเน้นที่การลงมือทำหรือการนำไปใช้ก่อน ซึ่งเด็กจะได้ลองผิดลองถูก จนทำให้เกิดความรู้สึกด้วยตนเองว่าอยากที่จะทำและอยากที่จะเรียนรู้ ทำให้การเรียนภาษามีความหมายกับเด็กมากยิ่งขึ้น การสอนแบบมุ่งปฏิบัติงานทำให้เด็กกล้าที่จะใช้ภาษาในรูปแบบต่าง ๆ ในการสื่อสาร ส่วนจุดเด่นของการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางคือ เน้นที่การเข้าใจคำศัพท์หรือเนื้อหาก่อนการนำไปใช้ และเมื่อครูนำการตอบสนองด้วยท่าทางมาใช้ในระหว่างที่เด็กยังติดขัดหรือไม่เข้าใจภาษาเป้าหมาย การสอนนี้จะช่วยให้เด็กรู้สึกสบายใจในการใช้ภาษามากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนารอบแนวคิดโดยการนำแนวคิดทั้ง 2 มาสังเคราะห์ เพื่อให้ได้หลักการในการพัฒนากระบวนการสอนเพื่อส่งเสริมการสื่อสารของเด็กอนุบาลกลุ่มชาติพันธุ์ใน 3 ด้าน ได้แก่ การแสดงท่าทางเพื่อสื่อความหมาย การสนทนาโต้ตอบเพื่อสื่อความคิดความรู้สึก และการขีดเขียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อนำเสนอผลการสังเคราะห์กรอบแนวคิดของกระบวนการสอนตามแนวคิดการสอนแบบมุ่งปฏิบัติงานและแนวคิดการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางเพื่อส่งเสริมการสื่อสารของเด็กอนุบาลกลุ่มชาติพันธุ์ใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) การแสดงท่าทางเพื่อสื่อความหมาย 2) การสนทนาโต้ตอบเพื่อสื่อความคิดความรู้สึก และ 3) การขีดเขียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

แนวคิดการสอนแบบมุ่งปฏิบัติงาน หมายถึง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครูอนุบาลที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ลองผิดลองถูกโดยการลงมือปฏิบัติกิจกรรมหรือสถานการณ์อย่างสนุกสนาน มีอิสระโดยไม่มีการเข้าไปแทรกแซง มีสื่อประกอบการสอน ได้แก่ รูปภาพ นิทาน เพลง เกม งานศิลปะที่เชื่อมโยงภาษาไทยอย่างมีความหมาย รวมทั้งรับรู้ภาษาไทยอย่างเป็นธรรมชาติจนสามารถสื่อสารภาษาไทยได้

การสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง หมายถึง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครูอนุบาลที่มุ่งให้เด็กเรียนรู้ผ่านการใช้คำสั่งที่เชื่อมโยงกับการใช้ร่างกายของเด็ก เพื่อทำให้เกิดการจดจำ เข้าใจความหมายของคำศัพท์ ภายใต้บรรยากาศที่ผ่อนคลายและความรู้สึกที่ปลอดภัย

กระบวนการสอนภาษาไทยเป็นภาษาที่สองตามแนวคิดการสอนแบบมุ่งปฏิบัติงานร่วมกับการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง หมายถึง การจัดลำดับขั้นตอนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครูแก่เด็กอนุบาลกลุ่มชาติพันธุ์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นในช่วงเวลากิจกรรมเสริมประสบการณ์ ตามหลักสูตรสถานศึกษา บนฐานการสังเคราะห์หลักการของแนวคิดการสอนแบบมุ่งปฏิบัติงานร่วมกับการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางของผู้วิจัย เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดความสามารถในการสื่อสารภาษาไทย

การสื่อสาร หมายถึง การที่เด็กอนุบาลกลุ่มชาติพันธุ์การแสดงพฤติกรรมเข้าใจความหมายของเด็ก ในการแลกเปลี่ยนและรับส่งข้อมูล ความรู้ ความคิด ความรู้สึก ผ่านการใช้ภาษาทั้งท่าทาง การสนทนาโต้ตอบ และการขีดเขียน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) การแสดงท่าทางเพื่อสื่อความหมาย 2) การสนทนาโต้ตอบเพื่อสื่อความคิด ความรู้สึก และ 3) การขีดเขียน

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ด้วยการคัดเลือกเอกสารระดับทุติยภูมิที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประกอบด้วย บทความวิชาการ บทความวิจัย และเอกสารเผยแพร่ของรัฐและเอกสาร เพื่อศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการหลักการสอนภาษาที่สอง แนวคิดการสอนแบบมุ่งปฏิบัติงาน แนวคิดการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง และการสื่อสารของเด็กอนุบาลกลุ่มชาติพันธุ์ โดยมีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสาร งานวิจัย แนวคิด และทฤษฎี

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสาร งานวิจัย แนวคิด และทฤษฎี

1.1 ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการสอนภาษาที่สอง แนวคิดการสอนแบบมุ่งปฏิบัติงานและแนวคิดการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง เพื่อนำมาพัฒนาเป็นหลักการสอนภาษาไทยเป็นภาษาที่สองตามแนวคิดการสอนแบบมุ่งปฏิบัติงานร่วมกับการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางที่เป็นหลักการสำคัญที่ใช้ในการวิจัย

1.2 ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารและความสามารถในการสื่อสาร เพื่อนำมากำหนดขอบเขตของความสามารถในการสื่อสารของเด็กอนุบาลกลุ่มชาติพันธุ์ที่ต้องการจะศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เพื่อได้มาซึ่งข้อมูลที่ถูกต้องและครอบคลุมประเด็นอย่างสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่มุ่งศึกษา เกี่ยวกับหลักการสอนภาษาที่สอง แนวคิดการสอนแบบมุ่งปฏิบัติงาน แนวคิดการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง และการสื่อสารของเด็กอนุบาลกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนั้น การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) เป็นการศึกษาและค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารวิชาการต่าง ๆ เช่น ตำรา งานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ ผู้วิจัยจึงเลือกใช้เครื่องมือในการวิจัยคือ แบบบันทึกข้อมูล

2.2 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำแบบประเมินความตรงเชิงเนื้อหาเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ความถูกต้องในการใช้ภาษา และความเหมาะสมของรูปแบบการบันทึก โดยจะต้องมีค่าความตรงเชิงเนื้อหา IOC (Item Objective Congruence) ผู้วิจัยวิเคราะห์ผลการพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน โดยนำคะแนนที่ได้มาคำนวณตามสูตรดัชนีความสอดคล้อง และกำหนดเกณฑ์ที่ยอมรับได้นั้นต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่า 0.5 ขึ้นไป ซึ่งผลการวิเคราะห์พบว่า ค่า IOC ของคุณภาพแบบบันทึกฯ โดยรวมอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ซึ่งมีคุณสมบัติด้านความตรงเชิงเนื้อหาเป็นไปตามเกณฑ์อ้างอิง (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2556)

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) เพื่อนำมาเป็นการรอบในการกำหนดกรอบแนวคิดของกระบวนการผ่านการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ที่เริ่มจากการคัดเลือกเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกเอกสารที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ 1) มีความถูกต้อง 2) มีความน่าเชื่อถือ 3) ความเป็นตัวแทน และ 4) มีความชัดเจน (Scott, 2006) โดยผลการคัดเลือก พบว่า มีวรรณกรรมที่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์การคัดเลือกเอกสาร และตรงตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย แบ่งเป็นวรรณกรรมไทย จำนวน 3 ฉบับ และวรรณกรรมต่างประเทศ จำนวน 7 ฉบับ จากนั้นนำเอกสารมาเริ่มพิจารณาประเด็นหลัก (Themes) ที่ได้จากการศึกษาเอกสารทั้งหมด จากนั้นนำประเด็นมาทำการแยกออกเป็นประเด็นย่อย (Sub-Themes) และหัวข้อย่อย (Categories) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากคำสำคัญ และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารเพื่อยืนยันหลักการที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลเชิงเอกสาร เมื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลเสร็จสิ้น ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการเชิงบรรยาย (Descriptive Research)

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) เกี่ยวกับหลักการสอนภาษาที่สอง แนวคิดการสอนแบบมุ่งปฏิบัติงาน แนวคิดการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง และการสื่อสารของเด็กอนุบาลกลุ่มชาติพันธุ์ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการเชิงบรรยาย (Descriptive Research) ดังต่อไปนี้

1.1 หลักการสอนภาษาที่สอง

หลักการสอนภาษาที่สอง ต้องใช้หลักการและวิธีการสอนที่เหมาะสมกับวัยและสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก เด็กที่ได้ภาษาสองภาษาตั้งแต่แรกเลยนั้นจะได้อย่างเป็นธรรมชาติ เนื่องจากการเรียนภาษาเป็นการเปลี่ยนพฤติกรรม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนั้นจะต้องเกิดจากการกระทำซ้ำ ๆ จนเป็นนิสัย เนื้อหาสำคัญที่เด็กจะต้องเรียนคือ เสียง เพราะเสียงสำคัญที่สุดและเริ่มมาก่อนที่จะเรียนพูด และไม่ใช้วิธีการดั้งเดิม เช่น การท่องศัพท์ การแปล และการเรียนไวยากรณ์ มีนักภาษาศาสตร์หลายท่านได้ศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้ภาษาที่สองจากสมมติฐานของ Krashen (1983) สรุปไว้ว่า การเรียนภาษาแบบธรรมชาติและการเรียนภาษาแบบไม่เป็นธรรมชาตินั้น มีส่วนอยู่ในกระบวนการเดียวกัน และต่างก็เกื้อกูลซึ่งกันและกัน ทั้งนี้เพราะการใช้ภาษาอย่างมีประสิทธิภาพหมายถึงต้องใช้ภาษาได้อย่างคล่องแคล่วและถูกต้อง ดังนั้นในการเรียนภาษา ผู้สอนจึงควรให้เด็กได้มีโอกาสทั้งรับรู้และเรียนรู้ อีกทั้งเจตคติและแรงจูงใจในการเรียนยังส่งผลต่อความสำเร็จในการเรียนของเด็กด้วยเช่นกัน โดยแรงจูงใจที่มีผลต่อความสำเร็จในการเรียนภาษาที่สองของเด็กนั้นแบ่งเป็น 2 ประเภท ประกอบด้วย แรงจูงใจที่เด็กต้องการจะเข้าถึงสังคมของภาษาที่เรียน และแรงจูงใจของเด็กที่ต้องการเรียนเพื่อนำไปประกอบอาชีพในอนาคต

ผลจากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสอนภาษาที่สองแก่เด็กอนุบาล ผู้วิจัยได้สังเคราะห์และพบว่า การสอนภาษาที่สองแก่เด็กอนุบาลมีลักษณะที่สำคัญ ได้แก่ 1) เด็กต้องเรียนรู้ภาษาแบบรู้ตัวและเป็นธรรมชาติ 2) การเรียนรู้ต้องมีลักษณะเป็นลำดับขั้นตอน ต้องเริ่มจากสิ่งที่ใกล้ตัวไปสู่สิ่งที่ไกลตัว โดยเด็กจะเรียนรู้คำศัพท์และความหมายก่อนที่จะพูดสื่อสาร 3) เด็กเรียนรู้ผ่านการรับภาษามากกว่าวิธีการสอนที่เน้นการท่องจำและฝึกซ้ำ เพราะการรับภาษาจะช่วยให้เด็กสามารถสื่อสารในชีวิตประจำวันได้ ส่วนการเรียนรู้ภาษาจะช่วยให้เด็กตรวจสอบโครงสร้างทางไวยากรณ์ภาษา 4) เน้นการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับครู และในการเรียนภาษาของเด็ก ผู้ใหญ่มีหน้าที่ในการช่วยให้เด็กสามารถพัฒนาภาษาได้ด้วยตนเอง และ 5) เน้นการสร้างสภาพแวดล้อม เจตคติ และแรงจูงใจที่ดีในการเรียน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนรู้ภาษาที่สองของเด็กเป็นอย่างยิ่ง (Gardner and Lambert, 1972; Stevick 1982; Krashen, 1983; Krashen and Terrel, 1983)

1.2 แนวคิดการสอนแบบมุ่งปฏิบัติงาน

การสอนแบบมุ่งปฏิบัติงาน (Task-based teaching) คือ การสอนภาษาผ่าน “งาน” ซึ่งต้องเป็น งาน กิจกรรม หรือการกระทำที่มีความหมายและมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของเด็ก การสอนแบบมุ่งปฏิบัติงานมีจุดเด่นในเรื่องของการเปิดโอกาสให้เด็กได้ฟัง ได้มีส่วนร่วม และลงมือทำกิจกรรมที่มีความหมายตั้งแต่เริ่มต้นด้วยตนเอง ซึ่งจะช่วยให้เด็กรับรู้ภาษาใหม่หรือภาษาเป้าหมายได้อย่างเป็นธรรมชาติ และเกิดความเข้าใจในภาษาอย่างเป็นธรรมชาติ โดยให้เด็กได้ใช้ภาษาในการสื่อสารอย่างแท้จริง เพราะการสอนภาษาที่มีประสิทธิภาพที่สุดคือ การให้เด็กมีส่วนร่วมกับการใช้ภาษาจริงในห้องเรียน ทำได้โดยการออกแบบ “งาน” การอภิปราย แก้ปัญหา เล่นเกม และอื่น ๆ ซึ่งต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กได้ใช้ภาษาด้วย

ตนเอง ผลจากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการสอนแบบมุ่งปฏิบัติงาน ผู้วิจัยได้นำหลักการแนวคิดการสอนแบบมุ่งปฏิบัติงานจากนักศึกษามาสังเคราะห์ และพัฒนาเพื่อให้ได้กรอบแนวคิดการวิจัย ดังมีรายละเอียดคือ

Willis (1996) กล่าวว่า งานหรือกิจกรรมควรเริ่มต้นจากสิ่งที่เด็กคุ้นเคยโดยเด็กสามารถดึงประสบการณ์เดิมมาใช้ในการเรียนรู้ได้ สร้างบรรยากาศในห้องเรียนที่เต็มไปด้วยสีสันของรูปภาพ สื่อทางภาษา และผลงานของเด็กที่หมุนเวียนสลับกับการจัดแสดง สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้เด็กได้เพิ่มพูนจำนวนคำศัพท์ และเริ่มต้นการเรียนรู้ภาษาที่สองอย่างเป็นธรรมชาติ อีกทั้งการใช้ภาษาแม่ควบคู่กับภาษาที่สองยังช่วยให้เด็กรู้สึกผ่อนคลายความตึงเครียด ซึ่งแนวคิดการสอนแบบมุ่งปฏิบัติงานมีหลักการที่สำคัญ ได้แก่ 1) ใช้ภาษาเป้าหมายในห้องเรียนเท่าที่เป็นไปได้ โดยเริ่มต้นจากคำศัพท์และวลีง่าย ๆ เพื่อให้เด็กที่มีประสบการณ์เดิมหรือสามารถคาดเดาได้ 2) สอนในสิ่งที่เด็กรู้และสามารถที่จะทำได้ 3) สร้างบรรยากาศที่เน้นการมีส่วนร่วมและความเป็นอิสระในการทำกิจกรรมในห้องเรียน โดยมีผู้สอนคอยให้ความช่วยเหลือเด็กเมื่อเด็กต้องการ 4) ให้เวลาเด็กในการทำกิจกรรมทุก ๆ กิจกรรม ให้สำเร็จ เพื่อสร้างความมั่นใจในความสามารถของตนเอง และต้องไม่คาดหวังหากกิจกรรมอาจจะยังไม่สมบูรณ์ในครั้งแรก 5) ควรให้ข้อเสนอแนะ แต่ไม่ควรแก้ไขข้อผิดพลาดที่มากเกินไปจนทำให้เด็กขาดความมั่นใจ ส่งเสริมให้เด็กได้ลงมือกระทำกิจกรรมซ้ำ ๆ หากเกิดความผิดพลาด และ 6) สามารถใช้ภาษาแม่กับเด็กได้ ในขณะที่สนับสนุนให้เด็กใช้ภาษาเป้าหมายในการทำกิจกรรม

Ellis (2003) ยังได้กล่าวถึงหลักสำคัญของการสอนแบบมุ่งปฏิบัติงานไว้ ดังนี้ 1) กิจกรรมหรืองานต้องประกอบด้วยเนื้อหา และสื่อการสอนต่าง ๆ มีตรงกับความสนใจของเด็ก 2) กิจกรรมหรืองานต้องมุ่งเน้นไปที่ความหมาย เน้นการสื่อความหมายมากกว่ารูปแบบของไวยากรณ์ เด็กมีส่วนร่วมในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารอย่างเป็นธรรมชาติมากกว่าการสื่อสารที่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ 3) กิจกรรมหรืองานต้องเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง กระตุ้นหรือส่งเสริมให้เด็กใช้ภาษาที่สอดคล้องกับชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมตามบริบทที่แตกต่างกันออกไป 4) กิจกรรมหรืองานต้องบูรณาการทักษะทางภาษาทั้ง 4 ทักษะ ได้แก่ ฟัง พูด อ่าน และเขียนอย่างเป็นองค์รวม 5) กิจกรรมหรืองานต้องใช้กระบวนการทางสติปัญญาเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการให้สำเร็จ และ 6) กิจกรรมหรืองานต้องมีความชัดเจนตามเป้าหมายของงาน โดยการชี้แผนการทำงานนั้น ต้องกำหนดว่าภาษาที่ได้หลังจากการปฏิบัติงานต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกิจกรรม และเมื่อเด็กปฏิบัติงานเรียบร้อยแล้ว เด็กได้เรียนรู้และฝึกภาษาที่ถูกต้องในการปฏิบัติงานนั้น

นอกจากนี้ Nunan (2004) ยังได้กล่าวถึง หลักการสอนแบบมุ่งปฏิบัติงาน ไว้ 7 หลักการ ได้แก่ 1) ใช้หลักการเสริมต่อความรู้ (Scaffolding) การสอนและสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ต้องสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก ในช่วงเริ่มต้นของกระบวนการเรียนรู้ไม่ควรบังคับให้เด็กผลิตภาษาที่สอง หากยังไม่ได้เริ่มต้นสอนอย่างชัดเจน ดังนั้นการสอนแบบมุ่งปฏิบัติงานเด็กจะต้องเรียนรู้ภาษาต่างประเทศอย่างเป็นองค์รวม ไม่แยกส่วนเรียน 2) กิจกรรมหรืองานต่าง ๆ ต้องมีความสอดคล้องกันภายในบทเรียน กิจกรรมควรมีการพัฒนาไปเรื่อย ๆ และกิจกรรมนั้นก็จะพื้นฐานของกิจกรรมต่อ ๆ ไป 3) นำรูปแบบภาษาเป้าหมายหรือคำศัพท์ต่าง ๆ มาใช้ใหม่ในการทำกิจกรรม เพื่อเป็นการสร้างโอกาสในการเรียนรู้ และกระตุ้นให้เด็กได้สัมผัสภาษาในรูปแบบของบริบทที่แตกต่างกันออกไป 4) การเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น เด็กเรียนรู้ภาษาได้ดีหากได้ใช้ ได้พูดภาษานั้น ๆ ที่กำลังเรียนอย่างกระตือรือร้น ผ่านการลงมือทำกิจกรรมด้วยตัวเอง และสร้างความรู้ด้วยตนเองมากกว่าที่ครูผู้สอนจะแปลความหมายให้ 5) บูรณาการทักษะทางภาษาเพื่อให้เด็กได้สร้างความเข้าใจในความสัมพันธ์ของรูปแบบของภาษาศาสตร์ รูปแบบของการสื่อสาร และการสร้างความหมาย 6) ทำกิจกรรมซ้ำ ๆ เพื่อการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ เด็กต้องได้รับการส่งเสริมในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่หรือข้อความรู้ใหม่ จากสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรม และ 7) เด็กต้องได้รับโอกาสในการสะท้อนความคิดความรู้สึกต่าง ๆ จากสิ่งที่ได้เรียนรู้

ผลการศึกษาหลักการสอนแบบมุ่งปฏิบัติงานในมุมมองและทัศนะของนักวิชาการ ได้แก่ Willis (1996), Ellis (2003) และ Nunan (2004) ผู้วิจัยได้นำหลักการดังกล่าวมาสังเคราะห์เป็นหลักการของแนวคิดการสอนแบบมุ่งปฏิบัติงานที่มีจุดร่วมกัน 8 หลักการ ดังนี้ 1) สอนโดยใช้คำศัพท์หรือวลีง่าย ๆ ที่เป็นภาษาเป้าหมายในชั้นเรียน เน้นที่การสื่อความหมายอย่างเป็นธรรมชาติ และสามารถใช้ภาษาแม่ของเด็กได้เมื่อจำเป็น 2) กิจกรรมหรืองานต้องสอดคล้องกับเนื้อหา มีความหมายสอดคล้องกับชีวิตประจำวันและความแตกต่างทางวัฒนธรรมของเด็ก 3) กิจกรรมหรืองานต้องพึ่งพาประสบการณ์เดิมของเด็ก และกิจกรรมหรืองานแรกต้องเป็นพื้นฐานให้กิจกรรมหรืองานต่อ ๆ ไป 4) กิจกรรมหรืองานต้องบูรณาการทักษะทางภาษาทั้ง 4 ทักษะ เพื่อให้เด็กได้สร้างความเข้าใจในความสัมพันธ์ของการสื่อสาร 5) มีสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่สนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาไทยของเด็ก 6) ให้เวลาเด็กในการทำงานหรือกิจกรรมซ้ำ ๆ หากเด็กต้องการ

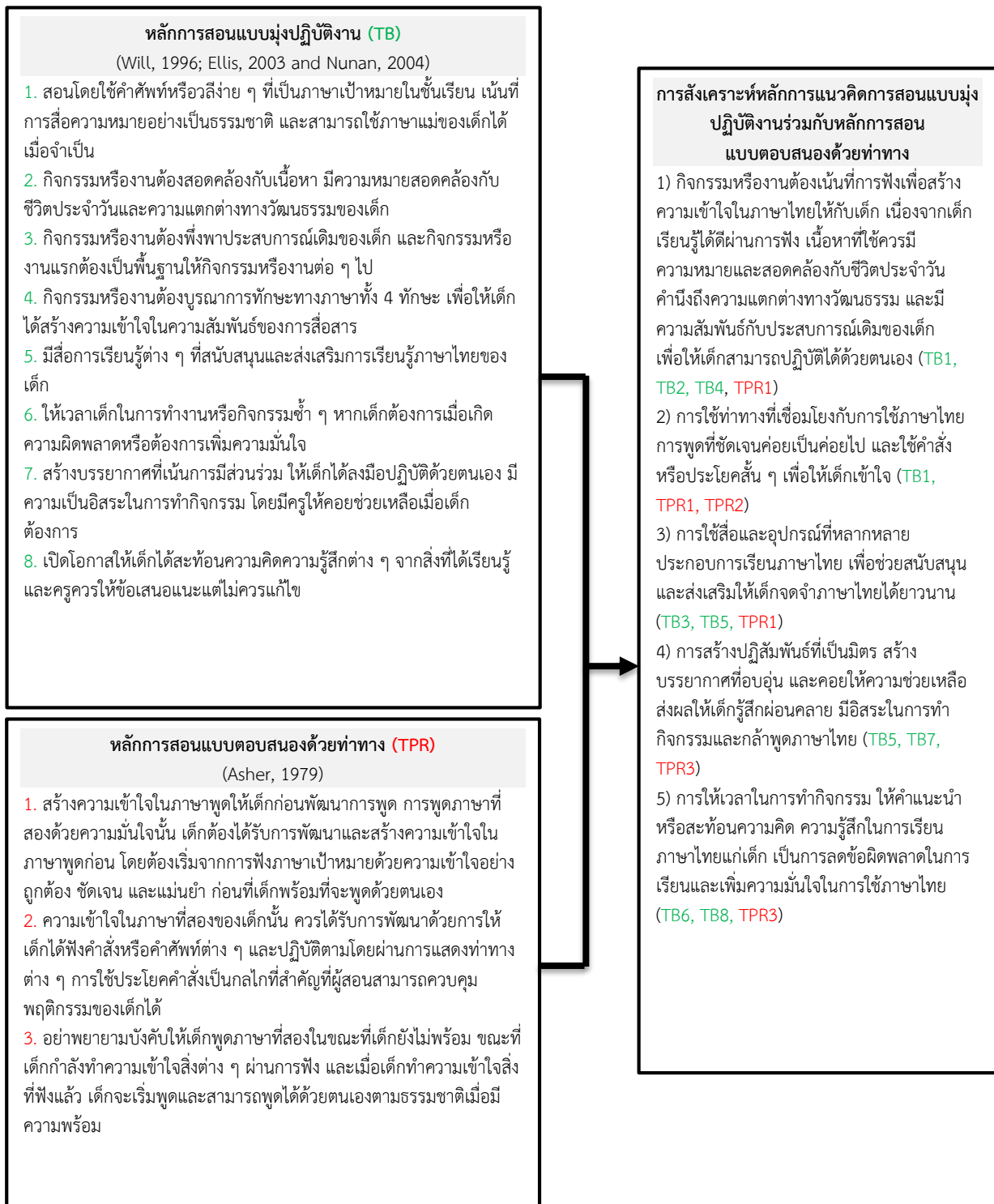
เมื่อเกิดความผิดพลาดหรือต้องการเพิ่มความมั่นใจ 7) สร้างบรรยากาศที่เน้นการมีส่วนร่วม ให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง มีความเป็นอิสระในการทำกิจกรรม โดยมีครูให้คอยช่วยเหลือเมื่อเด็กต้องการ และ 8) เปิดโอกาสให้เด็กได้สะท้อนความคิด ความรู้สึกต่าง ๆ จากสิ่งที่ได้เรียนรู้ และครูควรให้ข้อเสนอแนะแต่ไม่ควรแก้ไข

1.3 แนวคิดการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง

การสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง (Total Physical Respond (TPR) คือ วิธีการสอนภาษาโดยใช้กิจกรรมทางร่างกาย (Physical activity) ซึ่งได้รับการพัฒนาขึ้นโดย James Asher (1979) ศาสตราจารย์ทางจิตวิทยาในรัฐแคลิฟอร์เนีย แนวการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางมาจากแนวคิดพื้นฐานดั้งเดิมหลายแนวคิดด้วยกัน ได้แก่ จิตวิทยาพัฒนาการ ทฤษฎีการเรียนรู้ และวิธีการทางมานุษยวิทยา การสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางมีความสัมพันธ์กับทฤษฎีการสังเกตที่เกี่ยวข้องกับความจำในทางจิตวิทยา โดยยึดหลักว่า การจำถ้ายิ่งสัมพันธ์กับการสังเกตจะยิ่งจำได้และระลึกได้ ดังนั้น การสังเกตการกระทำของผู้อื่น การพูดซ้ำ ๆ พร้อมกับการฝึกพฤติกรรมทางร่างกายจึงช่วยให้จำภาษาได้ คำพูดต่าง ๆ ที่พ่อแม่พูดกับเด็กเล็ก ๆ ประกอบด้วยคำสั่ง และเด็ก ๆ ตอบสนองคำสั่งเหล่านั้นด้วยพฤติกรรมทางร่างกายก่อนที่เด็กจะเริ่มตอบสนองด้วยภาษาพูด อีกทั้งการสร้างอารมณ์และความรู้สึกในทางบวกจะช่วยเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ การสอนจึงไม่เน้นให้เด็กต้องพูดภาษาทันที แต่เกี่ยวข้องกับการเล่นเกมเคลื่อนไหวทางร่างกาย ช่วยลดความเครียดของเด็ก วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางจึงเป็นวิธีการสอนภาษาที่เหมาะสมกับเด็กในระดับอนุบาลที่เพิ่งเริ่มเรียนภาษาที่สอง เพราะสอดคล้องกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก เป็นวิธีการเรียนรู้ภาษาตามธรรมชาติและเน้นให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้ภาษาที่สองที่เริ่มจากการฝึกฟังและทำความเข้าใจ มีลักษณะของการเรียนรู้ที่เหมือนกับการเรียนรู้ภาษาแม่ของเด็ก ผู้สอนควรเตรียมสื่อเพื่อให้เด็กได้เห็นคำศัพท์ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจ ประสานสัมพันธ์ระหว่างคำพูดและการกระทำที่ชัดเจน และสอนโดยผ่านการแสดงออกปฏิกิริยาต่าง ๆ เช่น การฟังคำสั่งและปฏิบัติตามด้วยการออกท่าทาง

หลักการแนวคิดการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางเป็นการสอนที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อส่งเสริมการสื่อสารของเด็ก อนุบาลกลุ่มชาติพันธุ์ โดยผู้วิจัยอ้างอิงจากงานของ Asher (1979) ที่กล่าวถึง หลักการสอนภาษาโดยวิธีการตอบสนองด้วยท่าทาง 3 ประการ ได้แก่ 1) สร้างความเข้าใจในภาษาพูดให้เด็กก่อนพัฒนาการพูด การพูดภาษาที่สองด้วยความมั่นใจนั้น เด็กต้องได้รับการพัฒนาและสร้างความเข้าใจในภาษาพูดก่อน โดยต้องเริ่มจากการฟังภาษาเป้าหมายด้วยความเข้าใจอย่างถูกต้อง ชัดเจน และแม่นยำ ก่อนที่เด็กพร้อมที่จะพูดด้วยตนเอง 2) ความเข้าใจในภาษาที่สองของเด็กนั้น ควรได้รับการพัฒนาด้วยการให้เด็กได้ฟังคำสั่งหรือคำศัพท์ต่าง ๆ และปฏิบัติตามโดยผ่านการแสดงท่าทางต่าง ๆ การใช้ประโยคคำสั่งเป็นกลไกที่สำคัญที่ผู้สอนสามารถควบคุมพฤติกรรมของเด็กได้ และ 3) อย่าพยายามบังคับให้เด็กพูดภาษาที่สองในขณะที่เด็กยังไม่พร้อม ขณะที่เด็กกำลังทำความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ผ่านการฟัง และเมื่อเด็กทำความเข้าใจสิ่งที่ฟังแล้ว เด็กจะเริ่มพูดและสามารถพูดได้ด้วยตนเองตามธรรมชาติเมื่อมีความพร้อม

ผู้วิจัยนำหลักการสอนแบบมุ่งปฏิบัติงานและหลักการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง มาสังเคราะห์เป็นหลักการหลักการสอนแบบมุ่งปฏิบัติงานร่วมกับหลักการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง ซึ่งสามารถนำเสนอเป็นหลักการแนวคิดของกระบวนการฯ ดังภาพ 1

ภาพ 1 ผลการสังเคราะห์หลักการแนวทางการสอนแบบมุ่งปฏิบัติงาน
และหลักการของแนวทางการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง

1.4 การสื่อสารของเด็กอนุบาล

จากการศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) พบว่า การสื่อสารของเด็กอนุบาลระบุอยู่ในลักษณะของสภาพที่พึงประสงค์ตามวัย (อายุ 4 - 5 ปี) โดยแบ่งด้านการสื่อสาร มี 2 ประการ ดังนี้ 1) การฟังผู้อื่นพูดจนจบ และสนทนาโต้ตอบสอดคล้องกับเรื่องที่ฟัง และ 2) การเล่าเรื่องเป็นประโยคอย่างต่อเนื่อง ส่วนประสบการณ์สำคัญทางภาษา มี 22 ประการ ได้แก่ (1) การฟังเสียงต่าง ๆ ในสิ่งแวดล้อม (2) การฟังและปฏิบัติตามคำแนะนำ (3) การฟังเพลง นิทาน คำคล้องจอง บทร้อยกรอง หรือเรื่องราวต่าง ๆ (4) การพูดการแสดงความคิด ความรู้สึก และความต้องการ (5) การพูดกับผู้อื่นเกี่ยวกับประสบการณ์ของตนเอง หรือการพูดเล่าเรื่องเกี่ยวกับตนเอง (6) การพูดอธิบายเกี่ยวกับสิ่งของ เหตุการณ์ และความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ (7) การพูดอย่างสร้างสรรค์ในการเล่นและการกระทำสิ่งต่าง ๆ (8) การรจกหะที่เหมะสมในการพูด (9) การพูดเรียงลำดับคำเพื่อใช้ในการสื่อสาร (10) การอ่านหนังสือภาพ นิทาน หลากหลายประเภท/รูปแบบ (11) การอ่านอย่างอิสระตามลำพัง การอ่านร่วมกัน การอ่านโดยมีผู้ชี้แนะ (12) การเห็นแบบอย่างของการอ่านที่ถูกต้อง (13) การสังเกตทิศทางการอ่านตัวอักษร คำและข้อความ (14) การอ่านและชี้ข้อความโดยกวาดสายตาตามบรรทัดจากซ้ายไปขวา จากบนลงล่าง (15) การสังเกตตัวอักษรในชื่อของตนหรือคำคุ้นเคย (16) การสังเกตตัวอักษรที่ประกอบเป็นคำผ่านการอ่านหรือเขียนของผู้ใหญ่ (17) การคาดเดาคำวลี หรือประโยคที่มีโครงสร้างซ้ำ ๆ กันจากนิทาน เพลง คำคล้องจอง (18) การเล่นเกมทางภาษา (19) การเห็นแบบอย่างของการเขียนที่ถูกต้อง (20) การเขียนร่วมกันตามโอกาสและการเขียนอิสระ (21) การเขียนคำที่มีความหมายกับตัวเอง/คำคุ้นเคย และ (22) การคิดสะกดคำและเขียนเพื่อสื่อความหมายด้วยตนเองอย่างอิสระ

อีกทั้งสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2561) ยังได้กล่าวถึง สมรรถนะทางภาษาของเด็กปฐมวัยอายุ 4-5 ปี ไว้ดังนี้ สมรรถนะที่ 1 ด้านการเข้าใจและการใช้ภาษาของเด็ก อายุ 4 - 5 ปี ประกอบด้วยสมรรถนะย่อย ได้แก่ (1.1) เด็กสามารถรับรู้ เข้าใจ และใช้คำศัพท์ได้ (1.2) เด็กแสดงพัฒนาการการใช้ภาษา ไวยากรณ์ และการเรียงคำให้เป็นประโยค และ (1.3) เด็กสามารถแสดงพฤติกรรม เข้าใจความหมาย และจับใจความจากการฟังภาษาพูดได้ และสมรรถนะที่ 2 การสื่อความหมายของเด็ก อายุ 4 - 5 ปี ประกอบด้วยสมรรถนะย่อย ได้แก่ (2.1) เด็กสามารถรับรู้และใช้ภาษาพูดสื่อความหมายได้โดยตรงตามความต้องการของตน (2.2) เด็กสามารถสื่อความหมายอย่างมีประสิทธิภาพด้วยสีหน้า ท่าทางและสัญลักษณ์

นอกจากนี้กิตติยา โสภณพนิช (2562) ยังกล่าวถึงสมรรถนะในการฟัง พูด เขียน จินตนาการและคิดสร้างสรรค์ ไว้ว่า สมรรถนะด้านการสื่อสารด้วยภาษาพูดคือ เด็กสามารถรับรู้และใช้ภาษาพูดสื่อความหมายได้ตรงตามความต้องการของตนเอง สามารถฟังผู้อื่นพูดจนจบและพูดโต้ตอบเกี่ยวกับเรื่องที่ฟัง และเล่าเรื่องด้วยประโยคสั้น ๆ สมรรถนะด้านการสื่อสารด้วยท่าทางและสัญลักษณ์คือ เด็กสามารถสื่อความหมายอย่างมีประสิทธิภาพด้วยสีหน้า ท่าทาง และสัญลักษณ์

ตารางที่ 1 ตารางแสดงการสังเคราะห์การสื่อสารของเด็กอนุบาลกลุ่มชาติพันธุ์

สภาพที่ฟังประสงค์ของเด็ก อายุ 4-5 ปี หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช (2560)	สมรรถนะด้านภาษา ของ เด็กอายุ 4-5 ปี สำนักงานเลขาธิการสภา การศึกษา (2561)	สมรรถนะในการฟัง พูด เขียน จินตนาการและคิด สร้างสรรค์ กิตติยา โสภณพนิช (2562)	การสังเคราะห์การสื่อสาร
การเล่าเรื่องเป็นประโยค อย่างต่อเนื่อง	การรับรู้ เข้าใจ และใช้ คำศัพท์ได้ การใช้ภาษา ไวยากรณ์ และ การเรียงคำให้เป็นประโยค	เล่าเรื่องด้วยประโยคสั้น ๆ	1) การรับรู้ เข้าใจ และใช้ คำศัพท์ได้ 1) การใช้ภาษา ไวยากรณ์ 2) การเรียงคำให้เป็น ประโยค 3) การเล่าเรื่องเป็น ประโยคสั้น ๆ อย่าง ต่อเนื่อง
การฟังผู้อื่นพูดจนจบ และ สนทนาโต้ตอบสอดคล้องกับ เรื่องที่ฟัง	การเข้าใจความหมาย และ จับใจความจากการฟังภาษา พูดได้	ฟังผู้อื่นพูดจนจบและพูด โต้ตอบเกี่ยวกับเรื่องที่ฟัง	1) การฟังผู้อื่นพูดจนจบ โดยเข้าใจความหมาย 2) การจับใจความจากการ ฟัง 3) การสนทนาโต้ตอบ สอดคล้องกับเรื่องที่ฟัง
	การรับรู้และใช้ภาษาพูดสื่อ ความหมายได้โดยตรงตาม ความต้องการของตน	รับรู้และใช้ภาษาพูดสื่อ ความหมายได้ตรงตามความ ต้องการของตนเอง	1) การรับรู้และใช้ภาษา พูดสื่อความหมายได้ตรง ตามความต้องการของ ตนเอง
	การสื่อความหมายอย่างมี ประสิทธิภาพด้วยสีหน้า ท่าทางและสัญลักษณ์	สื่อความหมายอย่างมี ประสิทธิภาพด้วยสีหน้า ท่าทาง และสัญลักษณ์	1) การสื่อความหมาย อย่างมีประสิทธิภาพด้วยสี หน้า ท่าทาง และ สัญลักษณ์

ผลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารของเด็กอนุบาลในทัศนะของนักการศึกษาและองค์กรต่าง ๆ ที่ได้นำเสนอข้างต้น ผู้วิจัยสังเคราะห์การสื่อสารสำหรับเด็กอนุบาลกลุ่มชาติพันธุ์ที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง พบว่าการสื่อสารของเด็กอนุบาลกลุ่มชาติพันธุ์ครอบคลุม 3 ด้าน ได้แก่ 1) การแสดงท่าทางเพื่อสื่อความหมาย 2) การสนทนาโต้ตอบเพื่อสื่อความคิดความรู้สึก และ 3) การขีดเขียน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยทำให้ผลการวิจัยนี้ได้กรอบแนวคิดของกระบวนการสอนภาษาไทยเป็นภาษาที่สองตามแนวคิดการสอนแบบมุ่งปฏิบัติงานและแนวคิดการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางเพื่อส่งเสริมการสื่อสารของเด็กอนุบาลกลุ่มชาติพันธุ์ ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาโดยกรอบแนวคิดกระบวนการที่พัฒนาขึ้นนี้ ประกอบด้วย

1. หลักการของกระบวนการสอนภาษาไทยเป็นภาษาที่สองตามแนวคิดการสอนแบบมุ่งปฏิบัติงาน
ร่วมกับการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางสำหรับเด็กอนุบาลกลุ่มชาติพันธุ์ 5 ประการ ดังนี้

หลักการที่ 1 กิจกรรมหรืองานต้องเน้นที่การฟังเพื่อสร้างความเข้าใจในภาษาไทยให้กับเด็ก เนื่องจากเด็กเรียนรู้ได้ดีผ่านการฟัง เนื้อหาที่ใช้ควรมีความหมายและสอดคล้องกับชีวิตประจำวัน คำนึงถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรม และมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์เดิมของเด็ก เพื่อให้เด็กสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง

หลักการที่ 2 การใช้ท่าทางที่เชื่อมโยงกับการใช้ภาษาไทย และการพูดจาให้ชัดเจน ค่อยเป็นค่อยไป ใช้คำสั่งหรือประโยคสั้น ๆ เพื่อให้เด็กเข้าใจได้

หลักการที่ 3 การใช้สื่อและอุปกรณ์ที่หลากหลายประกอบการเรียนภาษาไทย เพื่อช่วยสนับสนุนและส่งเสริมให้เด็กจดจำภาษาไทยได้ยาวนาน

หลักการที่ 4 การสร้างปฏิสัมพันธ์ที่เป็นมิตร สร้างบรรยากาศที่อบอุ่น และคอยให้ความช่วยเหลือ ส่งผลให้เด็กรู้สึกผ่อนคลาย มีอิสระในการทำกิจกรรมและกล้าพูดภาษาไทย

หลักการที่ 5 การใช้เวลาในการทำกิจกรรม ให้คำแนะนำหรือสะท้อนความคิด ความรู้สึกในการเรียน ภาษาไทยแก่เด็ก เป็นการลดข้อผิดพลาดในการเรียนและเพิ่มความมั่นใจในการใช้ภาษาไทย

2. ขั้นตอนที่มาจากหลักการของกระบวนการฯ 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 คือประสบการณ์เดิม เป็นขั้นของการใช้คำถามเพื่อตั้งประสบการณ์หรือความรู้เดิมของเด็ก ในบรรยากาศที่อบอุ่น ในขั้นนี้ประกอบด้วย 2 ขั้นย่อย ได้แก่ 1.1 กล่าวทักทายเด็กอย่างเป็นมิตรโดยใช้ภาษาไทย และ 1.2 ตั้งประสบการณ์หรือความรู้เดิมของเด็กผ่านการใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้เด็กได้สนทนာโต้ตอบ

ขั้นที่ 2 ทดลองทำกิจกรรม เป็นที่ครูจัดกิจกรรมทั้งแบบกลุ่มและเดี่ยวเพื่อให้เด็กได้ทดลองทำกิจกรรมหรืองานทางภาษาด้วยการลองผิดลองถูกด้วยตนเอง เพื่อให้เด็กเห็นความจำเป็นและความสำคัญของการเรียนรู้ภาษาไทยในขั้นนี้ประกอบด้วย 2 ข้อย่อย ได้แก่ 2.1 มอบหมายกิจกรรมหรืองานที่เกี่ยวข้องกับภาษาให้เด็กได้ทดลองทำด้วยตนเองทั้งแบบกลุ่มและแบบเดี่ยว โดยให้คำแนะนำหรือช่วยเหลือตามความจำเป็น และ 2.2 เด็กนำเสนอผลงานจากการทำกิจกรรม

ขั้นที่ 3 เสริมต่อความรู้ทางภาษา เป็นขั้นที่ครูจัดกิจกรรมให้เด็กได้ฝึกใช้ภาษาโดยเน้นการฟังและเข้าใจภาษาไทยร่วมกับครู โดยนำผลงานจากการทำกิจกรรมในขั้นทดลองทำกิจกรรมประกอบกับการใช้สื่อ เพลง คำคล้องจอง และใช้อุปกรณ์ที่หลากหลายเพื่อให้เด็กจดจำภาษาไทยได้ยาวนาน ในขั้นนี้ประกอบด้วย 3 ช้อย่อย ได้แก่ 3.1 ร่วมกันสนทนา พูดคุยเกี่ยวกับกิจกรรมที่ได้ทำในขั้นทดลองทำกิจกรรม โดยครูใช้คำถามเพื่อเพื่อกระตุ้นให้เด็กได้สนทนาโต้ตอบ 3.2 ครูแนะนำคำศัพท์ใหม่ (เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่เด็กทำในขั้นที่ 2 ประกอบการใช้ท่าทาง/เพลง/คำคล้องจอง) และเปิดโอกาสให้เด็กได้พูดคุยเกี่ยวกับคำศัพท์ใหม่ที่ได้เรียนรู้ และ 3.3 ให้เด็กได้ฝึกฝนการใช้ภาษาไทยที่ถูกต้องผ่านการทำกิจกรรมทางภาษาร่วมกับครู (การใช้ท่าทาง/เพลง/คำคล้องจอง) ที่เกี่ยวกับเรื่องที่เรียน

ขั้นที่ 4 ทบทวนเสริมความมั่นใจ เป็นขั้นที่ครูตรวจสอบความเข้าใจภาษาของเด็ก และเพื่อสรุปและทบทวนสิ่งที่เด็กได้เรียนรู้ โดยการใช้สื่อประกอบที่หลากหลาย ในขั้นนี้ประกอบด้วย 3 ข้อย่อย ได้แก่ 4.1 ร่วมกันสรุปบทเรียน ทบทวนคำศัพท์ และประโยคที่เรียนรู้ในวันนี้ 4.2 เปิดโอกาสให้เด็กแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ได้เรียนรู้ ผ่านการพูด การทำท่าทาง การเขียน หรือการวาดภาพ และ 4.3 ครูเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้กับการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันเพิ่มเติมให้กับเด็ก

3. การสื่อสารสำหรับเด็กอนาถาชนชาติพันธุ์ที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง 3 ด้าน ได้แก่

ด้านที่ 1 การแสดงท่าทางเพื่อสื่อความหมาย ได้แก่ การฟังและเข้าใจความหมายของคำศัพท์ การฟังและเข้าใจความหมายของวลีหรือประโยค และการปฏิบัติตามคำสั่ง

ด้านที่ 2 การสนทนาโต้ตอบเพื่อสื่อความคิดความรู้สึก ได้แก่ การออกเสียงคำศัพท์ในภาษาเป้าหมายได้อย่างชัดเจน การสนทนาโต้ตอบที่สอดคล้องกับสถานการณ์ และการเล่าเรื่องหรือประสบการณ์ของตนด้วยประโยคสั้น ๆ ที่มีความต่อเนื่อง และเรียงลำดับเป็นเรื่องราวติดต่อกัน

ด้านที่ 3 การขีดเขียน ได้แก่ การวาดเพื่อใช้ในการถ่ายทอดความคิดความรู้สึก และการเขียนสัญลักษณ์ ตัวอักษร หรือคำศัพท์ที่ค้นเคยในชีวิตประจำวัน

ผลการวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอแสดงกรอบแนวคิดของกระบวนการฯ ดังภาพ 2

ภาพ 2 กรอบแนวคิดของกระบวนการสอนภาษาไทยเป็นภาษาที่สองตามแนวคิดการสอนแบบมุ่งปฏิบัติงานและแนวคิดการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางเพื่อส่งเสริมการสื่อสารของเด็กอนุบาลกลุ่มชาติพันธุ์

อภิปรายผล

การวิจัยนี้เกิดจากความตระหนักถึงความสำคัญของการลดความเหลื่อมล้ำในการใช้ภาษาไทยของเด็กอนุบาลกลุ่มชาติพันธุ์ที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง ซึ่งผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการผสมผสานแนวคิดการสอนที่มีลักษณะเฉพาะ ทั้งแนวคิดการสอนแบบมุ่งปฏิบัติงานและแนวคิดการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง โดยแนวคิดการสอนแบบมุ่งปฏิบัติงานมีจุดเด่นในเรื่องของการเน้นการสื่อสารและการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการสำคัญในการสอนภาษาที่สอง อีกทั้งการออกแบบกิจกรรมที่เน้นการใช้ภาษาจริงในสถานการณ์จริง จะช่วยให้เด็กมีส่วนร่วมในการทำงานที่มีความหมายและเป็นธรรมชาติ ตามที่ Willis and Willis (2007) ได้ยืนยันว่าการใช้ภาษาเป้าหมายในห้องเรียนเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดในการสอนภาษาที่สอง เพราะช่วยส่งเสริมให้เด็กใช้ภาษาในบริบทที่เหมาะสม อีกทั้งจุดเด่นของแนวคิดการสอนแบบมุ่งปฏิบัติงานนี้ คือ ช่วยลดความวิตกกังวลของเด็กและเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ภาษาที่สอง เนื่องจากเป็นแนวคิดที่ให้เด็กอนุบาลกลุ่มชาติพันธุ์ได้ใช้ภาษาไทยในกิจกรรมที่มีความหมาย เช่น การเล่นเกม การกิจกรรมสร้างสรรค์ การเล่นเกมบทบาทสมมติ หรือการอภิปรายกลุ่ม นันทิยา แสงสิน (2543) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมที่เหมาะสมและการมอบหมายงานที่ใช้ภาษาเป้าหมายเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาความสามารถในการสื่อสาร โดยเฉพาะงานที่ส่งเสริมให้เด็กอนุบาลได้ใช้ภาษาเป้าหมายอย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของทิพย์สุดา ทวีสิทธิ์ (2561) คัทลียา วิเลปะนะ (2562) และ Albino (2017) ที่ชี้ให้เห็นว่า เด็กที่ได้รับการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดการสอนแบบมุ่งปฏิบัติงานมีความสามารถในการสื่อสารภาษาไทยสูงขึ้น นอกจากนี้ความคิดเห็นของเด็กเกี่ยวกับการสอนด้วยวิธีการสอนแบบมุ่งปฏิบัติงานที่ระบุว่าเด็กรู้สึกได้รับการกระตุ้นให้พูด เกิดความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนในการใช้ภาษาเป้าหมาย และได้รับการขยายคำศัพท์เพิ่มมากขึ้น และพึงพอใจต่อวิธีการสอนภาษาแบบมุ่งปฏิบัติงาน

สำหรับแนวคิดการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางเป็นแนวคิดการสอนที่ช่วยเติมเต็มในส่วนที่แนวคิดการสอนแบบมุ่งปฏิบัติงานอาจยังไม่ครอบคลุม โดยเฉพาะกับเด็กอนุบาลกลุ่มชาติพันธุ์ที่ยังไม่พร้อมที่จะพูดหรือเข้าใจภาษาเป้าหมายได้อย่างชัดเจน ซึ่งแนวคิดการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางนี้จะเข้ามาช่วยให้เด็กเกิดความเข้าใจ สนุกสนาน และจดจำบทเรียนได้ดี เนื่องจากสอดคล้องกับธรรมชาติของเด็กอนุบาลที่ใช้การแสดงออกทางร่างกายและท่าทางเป็นสำคัญ อีกทั้งการใช้ท่าทางประกอบการสอนของครูยังช่วยในการทบทวนและส่งเสริมความจำเกี่ยวกับคำศัพท์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากผลการวิจัยของ ธนพร ธนสีลังกูร (2553) ปุณยวีร์ จิโรภาสวรพงศ์ (2559) และชัยรัตน์ ถาวรงามยิ่งสกุล และคณะ (2556) ที่พบว่า เด็กที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางมีความสามารถทางภาษาและการสื่อสารสูงขึ้น นอกจากนี้การบูรณาการแนวคิดทั้งสองยังช่วยสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรและมีความสอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็ก อีกทั้งการเลือกเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของเด็ก จะยิ่งเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมในกิจกรรม เพราะการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางช่วยให้เด็กเข้าใจงานที่ต้องปฏิบัติได้ชัดเจนยิ่งขึ้น แม้ในขณะที่เด็กยังไม่พร้อมที่จะพูดภาษาเป้าหมาย และการผสมผสานแนวคิดการสอนทั้งสองนี้เมื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนภาษาที่สองร่วมกัน จะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ภาษาไทยของเด็กอนุบาลกลุ่มชาติพันธุ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น ผลการสังเคราะห์หลักการของแนวคิดการสอนทั้งสองแนวทางนี้ ซึ่งเป็นการศึกษาวิจัยเชิงเอกสารที่มีระบบสามารถนำไปสร้างกรอบแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนเพื่อแก้ปัญหาการสื่อสารภาษาไทยของเด็กอนุบาลกลุ่มชาติพันธุ์ได้อย่างเป็นรูปธรรม ผู้วิจัยจะนำผลการวิจัยนี้ไปพัฒนาต่อยอดเป็นกระบวนการสอนภาษาไทยเป็นภาษาที่สองตามแนวคิดการสอนแบบมุ่งปฏิบัติงานร่วมกับแนวคิดการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางเพื่อส่งเสริมการสื่อสารของเด็กอนุบาลกลุ่มชาติพันธุ์ในระยะต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กอนุบาลกลุ่มชาติพันธุ์ควรศึกษาแนวทางการสอนภาษาที่สอง แนวทางการสอนแบบมุ่งปฏิบัติงาน แนวทางการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง การสื่อสาร และกรอบแนวคิดของกระบวนการสอนภาษาไทยเป็นภาษาที่สองให้เกิดความเข้าใจควบคู่กับการศึกษาพัฒนาการทางภาษา โดยเฉพาะภาษาที่สองของเด็กอนุบาล เพื่อจะได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องและเหมาะสมกับความสามารถที่แท้จริงของเด็ก

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาและพัฒนากระบวนการสอนภาษาไทยเป็นภาษาที่สองโดยต่อยอดแนวทางการสอนแบบมุ่งปฏิบัติงานด้วยการบูรณาการกับศาสตร์อื่น ๆ เช่น การเรียนรู้โดยการเล่น (Play-Based Learning) และการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) เพื่อส่งเสริมการสื่อสารของเด็กอนุบาลกลุ่มชาติพันธุ์
- 2) ควรศึกษาและพัฒนากระบวนการสอนภาษาไทยเป็นภาษาที่สองโดยต่อยอดแนวทางการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางด้วยการบูรณาการกับศาสตร์อื่น ๆ เช่น การใช้ละครหรือการแสดง เพื่อช่วยให้เด็กอนุบาลกลุ่มชาติพันธุ์เข้าใจและจำภาษาที่สองได้ดีขึ้น
- 3) ควรศึกษาผลของการนำกระบวนการสอนตามแนวทางการสอนแบบมุ่งปฏิบัติงานร่วมกับแนวทางการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางไปทดลองใช้ เพื่อประเมินประสิทธิผลของกระบวนการสอนที่พัฒนาขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กิตติยา โสภณพนิช. (2562). *คู่มือการใช้หนังสือ ชุด ฝึกอ่านตามระดับ-Thai reading tree "อ่าน อาน อ้าน" ระดับที่ 1*. Sook Publishing.
- คัทลียา วิเลปะนะ. (2562). *ผลของการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ภาษาไทยออนไลน์โดยใช้ภาระงานเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารด้วยวาจาสำหรับผู้เรียนที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต]*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยรัตน์ ธารารามยิ่งสกุล, ชนม์ชนกร วรอินทร์ และธีรยุทธ ภูเข (2558). การพัฒนาความสามารถทางด้านการฟังภาษาไทย สำหรับนักเรียนชาวเขาที่ได้รับการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบตอบสนองด้วยท่าทาง. *Journal of Community Development Research (Humanities and Social Sciences)* 2015, 8(2).
- ทิพย์สุดา ทวีสิทธิ์. (2561). *การพัฒนาชุดกิจกรรมการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาต่างประเทศตามแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานและทฤษฎีภาษาศาสตร์สังคมสำหรับนักเรียนประถมศึกษา*. [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนพร ธนสีลังกูร. (2553). *การพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาไทยของนักเรียนชาวเขาเผ่าม้งโดยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบทีฟิวอาร์*. [วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นันทิยา แสงสิน. (2543). *การเรียนการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศ*. ภาควิชามัธยมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปณณวีร์ จิโรภาสวรพงศ์. (2559). *การพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์โดยบูรณาการวิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางและเทคนิคการสลับภาษาเพื่อส่งเสริมความสามารถทางภาษาอังกฤษของเด็กอนุบาล*. [ปริญาญครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรวรรณ เหมชะญาติ และคณะ. (2565). *แนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบทวิ-พหุภาษา โดยใช้ภาษาแม่เป็นฐานในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยตามบริบทสังคมที่หลากหลาย*. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- ศศิภา อุดมพรเทพสกุล, ชลาทิป สมานิติ และปิยะนันท์ หิรัณย์ชโลธร. (2562). *การจัดประสบการณ์ภาษาที่สองโดยเทคนิคการตอบสนองด้วยท่าทางในเด็กปฐมวัย*. *วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ*, 12(1), 31-39.
- ศิริชัย กาญจนาวาสี. (2556). *ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม พิมพ์ครั้งที่ 7 (ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติม)*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ศิริเพ็ญ อังสิทธิพูนพร. (2552). การสอนแบบทีพีอาร์ (TPR) คืออะไร. *จดหมายข่าวสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท*, 30(1), 2-3.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *แนวแนะวิธีการเลี้ยงดู ดูแล และพัฒนาเด็กปฐมวัย ตามสมรรถนะเพื่อเพิ่มคุณภาพเด็กตามวัย 0-5 ปี*. พรักหวานกราฟฟิค.
- อภิรดี ไชยกาล, วรวรรณ เหมชะญาติ และสร้อยสน สกลรักษ์. (2561). การสอนภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง สำหรับเด็กชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทย. *วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง*, 14(1), 109-132.
- Albino, G. (2017). Improving Speaking Fluency in a Task-Based Language Teaching Approach: The Case of EFL Learners at PUNIV-Cazenga. *SAGE Open*, 7(2). <https://doi.org/10.1177/2158244017691077>.
- Asher, J. (1979). *Learning another language through actions: The complete teacher's guidebook*. Sky Oaks Productions.
- Ellis, R. (2003). *Task-based language learning and teaching*. Oxford University Press.
- Farran, D. C. (2000). Another decade of intervention for children who are low income or disabled: What do we know now? In J. P. Shonkoff and S. J. Meisels (Eds.), *Handbook of early childhood intervention* (2nd ed). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511529320.025>
- Gardner, R. C., and Lambert, W. E. (1972). *Attitudes and Motivation in Second Language Learning*. MA: Newbury House Publishers.
- Krashen, S. D. (1983). *Language Acquisition in the Classroom*. Persimmon.
- Krashen, S.D. and Terrel, D. (1983). *The Natural Approach: Language Acquisition in the Classroom*. Pergamon Press.
- Nunan, D. (1989). *Designing tasks for the communicative classroom*. Cambridge University Press.
- Nunan, D. (2004). *Task-based language teaching*. Cambridge University Press.
- Scott, J. (2006). *Social Research and Documentary Sources*. Sage Benchmarks in Social Research Methods, Documentary Research Volume 1. SAGE Publication, 2006.
- Stevick, E. W. (1982). *Teaching and Learning Language*. Cambridge University Press.
- Richards, J. C., and Rodgers, T. S. (2004). *Approaches and methods in language teaching*. Cambridge University Press.
- Van den Branden, K. (2006). *Task-based language education: From theory to practice*. Cambridge University Press.
- Waldfoegel, J. (2002). Child care, women's employment, and child outcomes. *Journal of Population Economics*, 15, 527-548. <https://doi.org/10.1007/s001480100072>
- Widodo, H. P. (2009). *Teaching children using a total physical response (TPR) method: Rethinking*. <http://sastra.um.ac.id/wp-content/uploads/2009/10/Teaching-Children-Using-a-Total-Physical-Response-TPR-Method-Rethinking-Handoyo-Puji-Widodo.pdf>
- Willis, D., and Willis, J. (2007). *Doing task-based teaching*. Oxford University Press.
- Willis, J. (1996). *A framework for task-based learning*. e-book edition 2012. http://www.intrinsicbooks.co.uk/title_by_title/framework.html